

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 stycznia 2016 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w sprawie z powództwa M. S. (1) i M. T. przeciwko A. T. o zapłatę zasądził od pozwanej solidarnie na rzecz powódek w pkt 1 – kwotę 848,70 zł, w tym a) kwotę 270, 60 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lutego 2014 roku od dnia 31 grudnia 2015 roku oraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty, b) kwotę 578,10 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 4 lutego 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty oraz w pkt 2 – kwotę 227 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (wyrok k. 52).

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana, zaskarżając go w całości.

Skarżąca zarzuciła wyrokowi naruszenie przepisów postępowania i norm prawa materialnego, co doprowadziło do błędnego rozstrzygnięcia w sprawie, a w szczególności naruszenie:

- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie w uzasadnieniu, na jakich dowodach Sąd oparł swoje rozstrzygnięcie, jakie dowody przeprowadzone w postępowaniu w I instancji uznał za wiarygodne, a którym wiarygodności odmówił, nie wyjaśniając dokładnie podstawy prawnej w drodze interpretacji z zachowaniem przyjętych i utrwalonych w prawie polskim metod interpretacji prawa,

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie oceny dowodów z przesłuchania strony powodowej i pozwanej, której zeznania miałyby wpływ na wynik przedmiotowej sprawy,

- art. 227 k.p.c. w zw. z art. 247 k.p.c. poprzez pominięcie przez sąd wyrokujący przesłuchania stron oraz świadka zgłoszonego przez stronę pozwaną na okoliczność zapłaty za wykonaną usługę na rzecz powoda przez pozwaną,

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie przez Sąd orzekający dowolnej, a nie swobodnej oceny dokumentów w postaci faktur VAT występujących w przedmiotowej sprawie oraz korespondencji e - mailowej pomiędzy stronami,

- art. 126 § 2 k.p.c. w zw. z art. 208 § 1 k.p.c. w zw. z art. 505³² § 2 pkt 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że powództwo spełnia wymogi formalno – prawne do rozpoznania sprawy w stosunku do pozwanej,

- art. 217 § 1 k.p.c. poprzez sugerowanie przez Sąd, że strona pozwana nie może uzupełnić postępowania dowodowego, w sytuacji, gdy nakaz zapłaty po wniesieniu sprzeciwu stracił moc i sprawa przeszła do postępowania zwykłego,

- art. 65 k.c. poprzez pominięcie zachowania strony pozwanej na okoliczność zapłaty gotówkowej za wykonane usługi na rzecz powoda zgodnie z przyjętymi w tej kwestii wymaganiami i procedurami obowiązującymi między przedsiębiorcami,

- art. 535 k.c. poprzez przyjęcie przez Sąd, że pozwana nie dokonała zapłaty gotówkowej za pobrany towar z tytułu wykonanej usługi przez stronę powodową.

Na tak sformułowanej podstawie skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu za obie instancje, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach instancji odwoławczej (apelacja k. 66-68).

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego (odpowiedź na apelację k. 83 -85).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Przedmiotowa sprawa podlega rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym uregulowanym w art. 505¹k.p.c. - art. 505¹⁴ k.p.c.

W postępowaniu uproszczonym jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego, uzasadnienie wyroku powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa (art. 505¹³ § 2 k.p.c.).

Apelacja pozwanej zasługiwała na uwzględnienie, co skutkowało uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Kluczowe dla rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego było nierozpoznanie przez Sąd Rejonowy wniosku pozwanej o przesłuchanie świadka M. S. (2) na okoliczność zapłaty w formie gotówkowej należności objętych pozwem.

Pomimo niezgłoszenia przez pozwaną zastrzeżenia co do czynności dowodowych Sądu I instancji w trybie art. 162 k.p.c., za dopuszczalne uznać należało kwestionowanie pominięcia wniosku o przesłuchanie świadka przez pozwaną dopiero w ramach zarzutów apelacji, a zatem podniesiona nieprawidłowość poddana została ocenie Sądu II instancji.

Zgodnie z art. 162 k.p.c. strony mogą w toku posiedzenia, a jeżeli nie były obecne, na najbliższym posiedzeniu zwrócić uwagę sądu na uchybienia przepisom postępowania, wnosząc o wpisanie zastrzeżenia do protokołu. Stronie, która zastrzeżenia nie zgłosiła, nie przysługuje prawo powoływania się na takie uchybienia w dalszym toku postępowania, chyba że chodzi o przepisy postępowania, których naruszenie sąd powinien wziąć pod rozwagę z urzędu, albo że strona uprawdopodobni, iż nie zgłosiła zastrzeżeń bez swojej winy.

Podkreślić trzeba, że unormowanie zawarte w 162 k.p.c. sprzyja prawidłowemu przebiegowi postępowania, gdyż zmusza strony do współdziałania w urzeczywistnieniu sprawnego i szybkiego procesu (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2005 r., III CZP 55/05, OSNC 2006, Nr 9, poz. 144), a więc jego cel jest godny aprobaty. Ma zabezpieczyć przed destrukcyjnym działaniem stron, tj. celowym niewytknięciem spostrzeżonego uchybienia, aby zapewnić sobie podstawę zaskarżenia orzeczenia. Z drugiej strony, trafnie zwrócono uwagę w literaturze, że wyłącza ono możliwość skutecznego podniesienia w apelacji zarzutu naruszenia przepisów postępowania w wypadku, gdy uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy i wzięcie go pod rozwagę skutkowałoby uwzględnieniem tego środka odwoławczego. W rezultacie, w piśmiennictwie zauważono, że zastosowanie art. 162 k.p.c. w pewnych wypadkach może stanowić ograniczenie prawa strony do zaskarżenia orzeczenia sądu pierwszej instancji (art. 78 zd. 1 Konstytucji). Prawo to oznacza nie tylko uprawnienie do wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia sądu pierwszej instancji, ale obejmuje także prawo do powołania we wniesionym środku odwoławczym wszelkich zarzutów, które mają znaczenie dla jego skuteczności (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 stycznia 2004 r., SK 10/03, OTK-A 2004, Nr 1, poz. 2 i tam powołane dalsze orzecznictwo). Z przedstawionego względu zatem art. 162 k.p.c. winien podlegać wykładni ścisłej. Strona nie może więc skutecznie zarzucać w apelacji uchybienia przez sąd pierwszej instancji przepisom postępowania polegającego na wydaniu postanowienia, które może być zmienione lub uchylone stosownie do okoliczności, jeżeli nie zwróciła uwagi sądu na to uchybienie w toku posiedzenia, a w razie nieobecności - na najbliższym posiedzeniu, chyba że niezgłoszenie zastrzeżenia nastąpiło bez jej winy (por. także uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2008 r., III CZP 50/08, OSNC 2009, nr 7-8, poz. 103). Poza tym, unormowania tego nie stosuje się, jeżeli sąd nie rozstrzygnął wniosku dowodowego strony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2009 r., IV CSK 185/09, OSNC ZD 2010, nr B, poz. 65). Dopiero bowiem wydanie postanowienia oddalającego wniosek o przeprowadzenie dowodu umożliwia zgłoszenie zastrzeżeń, mogących prowadzić do zmiany stanowiska sądu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2013 r., I CSK 447/12, Lex Polonica nr 7216251, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2015 r., sygn. akt II CSK 450/14).

W rozpoznawanej sprawie na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku w dniu 15 stycznia 2016 roku Sąd Rejonowy postanowieniem oddalił jedynie wniosek powódek o przesłuchanie ich w charakterze strony, czego przyczyną omówił w uzasadnieniu wyroku. Natomiast pomimo tego, że w sprzeciwie od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym

pozwana podniosła zarzut wygaśnięcia zobowiązania przez jego wykonanie – zapłatę ceny w formie gotówkowej i na tę okoliczność zgłosiła wniosek dowodowy o przesłuchanie świadka M. S. (2), Sąd Rejonowy nie wydał rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku pozwanej, co oznacza, że przeprowadzona przez niego ocena dowodów była nieprawidłowa i naruszała granice wyznaczone zasadą swobodnej oceny dowodowej określoną w art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd Rejonowy ustalając stan faktyczny oparł się jedynie na części zaprezentowanych przez strony dowodów w postaci dokumentów, z których wywiódł, że pozwana nie uiściła należności. Tym samym Sąd Rejonowy nie miał podstaw, aby przyjąć, że pozwana nie zadośćuczyniła ciężarowi dowodowemu z art. 6 k.c. i nie zakwestionowała w sposób skuteczny okoliczności dowodzonych przez powódkę przy pomocy załączonych dokumentów, bez rozpoznania wniosku pozwanej o przesłuchanie świadka M. S. (2), który zmierzał do wykazania okoliczności przeciwnej - wykonania przez pozwaną zobowiązania. Pozwana przedstawiła co prawda inny dowód na zapłatę dochodzonej należności w postaci faktury nr (...) opatrzonej adnotacją „zapłacono gotówką” pozbawioną podpisów stron umowy, którą Sąd Rejonowy uznał za niewiarygodny. Nawet jednak jeśli Sąd I instancji uznał, iż dokument ten nie jest dowodem na zapłatę należności, nie zwalniało go to z obowiązku poddania ocenie innego wniosku dowodowego pozwanej o przesłuchanie świadka na tę samą okoliczność.

Z powyższego wynika, że Sąd Rejonowy nie przeprowadził w sposób wyczerpujący postępowania dowodowego, mimo braku do tego przeszkód. Wbrew stanowisku strony powodowej wniosek pozwanej o przesłuchanie świadka dotyczył okoliczności istotnej dla rozstrzygnięcia sprawy, a nadto nie był spóźniony, skoro został zgłoszony w sprzeczności od nakazu zapłaty, a więc w pierwszym piśmie procesowym pozwanej, w którym podjęła się ona obrony merytorycznej w sprawie. Możliwość przeprowadzenia tego dowodu nie była również dotknięta ograniczeniami, które by wynikały z art. 247 k.p.c. Stosownie do tego przepisu dowód ze świadków lub z przesłuchania stron przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu obejmującego czynność prawną może być dopuszczony między uczestnikami tej czynności tylko w wypadkach, gdy nie doprowadzi to do obejścia przepisów o formie zastrzeżonej pod rygorem nieważności i gdy ze względu na szczególne okoliczności sprawy sąd uzna to za konieczne.

Z drugiej strony chybiony okazał się zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. w zw. z art. 247 k.p.c. poprzez pominięcie dowodu z przesłuchania stron. Pozwana nie zgłosiła wniosku dowodowego o przesłuchanie jej w charakterze strony, a Sąd Rejonowy zgodnie z art. 232 k.p.c. (6 k.c.) nie miał obowiązku przeprowadzać tego dowodu z urzędu. Z kolei wniosek strony przeciwnej o przesłuchanie powódek w charakterze stron został oddalony na rozprawie w dniu 15 stycznia 2016 roku, a pozwana nie zgłosiła w tym zakresie zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c., wobec czego zarzutu sformułowanego w apelacji w tym przedmiocie nie można było uznać za skuteczny.

Niezależnie od powyższego, podkreślić należy pomocniczy charakter dowodu z przesłuchania stron wynikający z art. 299 k.p.c. Przepis ten daje możliwość sądowi dopuszczenia dowodu z przesłuchania stron, jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Oznacza to, że taki dowód sąd może przeprowadzić uzupełniająco, jeśli uzna to zasadne dla dostatecznego wyjaśnienia okoliczności sprawy, lecz dopiero po przeprowadzeniu innych dostępnych dowodów w sprawie.

Zasadny jest zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zakresie, w jakim nie zostały omówione przyczyny pominięcia wniosku dowodowego pozwanej o przesłuchanie M. S. (2). Stanowi to uchybienie wymogom określonym w art. 328 § 2 k.p.c., zgodnie z którym uzasadnienie wyroku powinno zawierać między innymi wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. Skutkowało to brakiem możliwości skontrolowania przez Sąd II instancji prawidłowości poczynionych ustaleń faktycznych, które leżały u podstaw zaskarżonego wyroku.

Uwzględniając przytoczone argumenty przemawiające za uwzględnieniem apelacji, należało uznać, iż pozostałe zarzuty skarżącego dotyczące naruszenia art. 126 § 2 k.p.c. w zw. z art. 208 § 1 k.p.c. w zw. z art. 505³² § 2 pkt 1 k.p.c. nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia przez Sąd II instancji. Nadto z powodu stwierdzenia uchybienia procesowego w zakresie postępowania dowodowego, które rzutować mogło na treść wyroku, poza przedmiotem

badania pozostały również zarzuty naruszenia prawa materialnego, t. j. art. 65 k.c. i 535 k.c. Pozwana mogłaby skutecznie kwestionować prawidłowość zastosowania prawa materialnego jedynie w przypadku stwierdzenia, iż wolne od wad było przeprowadzone postępowanie dowodowe i poczynione na jego podstawie ustalenia faktyczne. Należy bowiem odróżnić sytuację, gdy w sprawie wadliwie ustalono stan faktyczny i to dopiero pociągnęło za sobą błędny proces subsumcji od sytuacji, w której prawidłowo ustalony stan faktyczny oceniono w świetle niewłaściwej normy prawnej. O ile w pierwszym przypadku konieczne jest podniesienie zarzutów natury procesowej zmierzających do wykazania błędnego ustalenia przez sąd stanu faktycznego, a dopiero następnie zarzutów naruszenia prawa materialnego, o tyle przy prawidłowych ustaleniach faktycznych podnoszenie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. jest zbędne.

Z uwagi na to, że sprawa toczy się w trybie postępowania uproszczonego, Sąd Okręgowy zgodnie z art. 505¹¹ § 1 k.p.c. nie mógł w postępowaniu apelacyjnym przeprowadzić samodzielnie postępowania dowodowego i w ramach tego dopuścić pominięty przez Sąd I instancji dowód z przesłuchania świadka. Taka możliwość istnieje jedynie w odniesieniu do dokumentów, a w odniesieniu do innych środków dowodowych jedynie w przypadku oparcia apelacji na późniejszym wykryciu okoliczności faktycznych lub środkach dowodowych, z których strona nie mogła skorzystać przed sądem pierwszej instancji (§ 2). Ponieważ nie zaszły okoliczności wskazane w § 2, a istnieje potrzeba przeprowadzenia ponownego postępowania dowodowego w szerszym zakresie niż określony w § 1, to jedyną możliwością było zastosowanie art. 505¹² § 1 k.p.c., a więc uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji.

Przy ponownym rozpoznaniu Sąd Rejonowy powinien wezwać pozwaną do wskazania adresu świadka M. S. (2) i po jego ustaleniu dopuścić dowód z zeznań świadka na okoliczność zapłaty dochodzonej należności oraz poddać dowód ocenie w kontekście pozostałego zebranego w sprawie materiału dowodowego.